

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר מרימנוב שליט"א בסעודת ט"ו בשבט תשפ"ד

צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה (תהלים צב, יג) הצדיק נמשל לתמר. ויש לומר שני דברים שאפשר ללמוד מתמר, א. כי התמרים הם מכוסים תחת עלי הדקל וקשה להבחין ולראותם, ומה גם כי הם גבוהים מאד ואין העין שולטת בהם, כיוצא בזה הצדיק מעשיו הם בהסתר וכמעט שאינו ניכר לרבים, ומ"מ הוא מוסיף לגדול גבוה מאד הגבה מכל בני דורו, וקשה לבני דורו לרדת לסוף דעתו ולהבחין בהמעשים הטובים שהוא עושה. ב. כי התמר כל עת שהוא מזדקן קומתו מתגבהת וצילו מתפשטת, וכן הצדיק כל זמן שמוסיף בזכותים ובמעשים טובים בתורה ועבודה קומתו מתגבה וצילו מתפשטת, ולפעמים הוא מגין על כל בני דורו אף שהם אינם יודעים מכך.

*

איתא (ר"ה ב.) באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי בית הלל אומרים בחמשה עשר בו. וכתבו בספה"ק הענין כי בית שמאי שורש נשמותיהם במידת הדין ובית הלל שרשם במדת הרחמים, ומצאנו כי באחד בתשרי הוא זמן של דין שאז הוא ראש השנה וכל באי עולם עוברים לפני הקב"ה, ובט"ו בתשרי הוא חג הסוכות שהוא זמן של חסד ושמחה. וכן כאן ב"ש ששרשם במדת הדין אומרים שראש השנה לאילנות הוא באחד בשבט שאז הוא זמן מדת הדין. ובית הלל אומרים בט"ו בשבט שאז הוא זמן מדת החסד כמו חג הסוכות.

וידוע מה שאמרו חז"ל (ר"ה טז:) אמר רבי יצחק כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה מאי טעמא דלא איערבב שטן. ובשנה זו הרי חל ר"ה להיות בשבת ולא תקעו בשופר. וחל על ישראל מדת הדין שפרצה המלחמה בארץ הקודש ונהרגו רבים מישראל. ועתה שהוא ר"ה לאילנות וידוע מה שאיתא בספה"ק כי גם להאדם הוא ראש השנה כי האדם עץ השדה, לכן אם נשווה את חודש שבט לחודש תשרי הרי ר"ח שבט הוא זמן של מידת הדין וט"ו בשבט הוא זמן שנתגלה בה מידת החסד כמו ט"ו בתשרי שהוא חג הסוכות זמן שמחיתנו, ומעתה ימתק לנו החתימה שנכתב ונחתם לחיים טובים וארוכים ולשלום לכל בני ישראל בכל מקום שהם.

*

נאמר 'כי האדם עץ השדה' (דברים כ, יט). ואמרו חז"ל (יבמות סא.), אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם. וי"ל הביאור בזה כי איתא בשם האר"י הקדוש כי המאכלים נתעלים מדומם לצומח כי הזרע הנזרע בארץ הוא כדומם ואח"כ שמתחיל לצמוח נעשה צומח, ואח"כ כשהבהמה אוכל את העשב או הירק נתעלה הצומח למדרגת חי, וכשאדם אוכל הבהמה נתעלה ממדרגת חי למדרגת מדבר. וכן כאשר האדם אוכל הצומח הצומח נתעלה מיד למדרגת מדבר. ובכח האכילה ההוא יעשה האדם מצות ומעשים טובים ומתקן את כל הבריאה. אבל הגוים שאין להם חלק ונחלה בעבודה זו שגם אם יאכלו לא יעשו בכוחם שום דבר טוב. הרי שאין להמאכל שום עליו על ידם. וזהו 'אתם קרויים אדם' כי רק בני ישראל מעלים את הבריאה מבחי' דומם עד בחי' אדם משא"כ הגוים.

ובעומק יותר י"ל כי איתא (פאה א, א) 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא'. ויש לבאר מהו פירותיהן בעוה"ז. והענין הוא כי בעת שהאיש ישראל עושה מצוה הרי שכבר עתה נהנה הוא מרוחניותה של המצוה, כגון שהוא מתפלל הרי הוא נהנה מהתפילה, וכן בעת שהוא לומד תורה ומחדש חידושי תורה הרי לבו שש ושמח בתורת ה' תמימה, ולפעמים מבקשים מהאדם צדקה והשטן עומד על ימינו לשטנו ולפתותו שלא ליתן צדקה והוא מתגבר על יצרו ונותן בעין יפה, הרי כבר עתה הוא נהנה

ויש לו הרגשת עונג וסיפוק ממה שהוא מקיים מצות בוראו, אבל הגוי גם אם הוא עושה דבר טוב כגון שנותן צדקה אין הוא נהנה מכך והדבר עליו למשא ולעול. ולכן לא שייך לתת לו 'פירות בעולם הזה' כי אין מעשה המצוות נחשבים אליו כדברים מתוקים.

ולכן ביום הזה ט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות, רק לבני ישראל יש להם חלק ונחלה ביום זה כי על ידם יבא תיקון ועלוי להאילנות, וכן על כי הם נהנים בפירותיו של הקב"ה, משא"כ לאומות העולם שאינם בכלל אדם. ולכן יום זה מסוגל שיהיה בו כתיבה וחתימה טובה לבני ישראל דייקא שיוכלו להתגבר על כל שונאיהם ואויביהם המבקשים לכלותם.

*

איתא בספרים כי הקב"ה ציווה להאדמה להוציא עץ שטעם העץ יהיה כטעם הפרי, והאדמה לא קיימה מצות בוראה, ורק האתרוג טעם עצו ופריו שוה (סוכה לה.), ולכן פרי האתרוג חביב והיא נבחרה שנקיים עמה מצוות ד' מינים בסוכות. והלימוד לזה להאדם כי גם האדם יש לו להשתדל שיהיה פיו ולבו שוין, וכמו שהעץ הוא השורש והפרי הוא היוצא ממנה וצריכים הם להיות שוים, כן הלב שהוא השורש של מחשבותיו ורצונותיו של האדם צריך להיות שווה עם מה שיוצא מפיו.

ועוד לימוד יש מזה כי בזמן שהאדם עדיין בצעירותו הרי הוא כעץ וכאשר הוא גדל במלואו הרי הוא עץ עושה פרי. ויש לו לתקן את דרכיו ומעשיו בעוד שהוא צעיר כמו עץ רענן וצעיר שאפשר לנטותו שיתגדל בקו ישר, אמנם אחר שהעץ כבר גדל מעוקם קשה ליישרו. כמו כן יש לו להאדם לתקן מעשיו בילדותו ואז יוציא פרי לטובה בזקנותו.

וכן ראיתי כתוב בשם הרה"צ ר"ש מטשורטקוב כי מהאי טעמא נקרא יום זה בשם 'ר"ה לאילנות' ולא 'ראש השנה לפירות', ללמדך כי כל זמן שאין שהאילן צעיר יש לו תקוה לישרו ולתקנו, אבל כשכבר גדלו הפירות איחר את המועד.

*

איתא במדרש (שמו"ר כ, ה) ויהי בשלח פרעה הה"ד (שיר ד) 'שלחך פרדס רמונים', א"ר לוי משל לאחד שהיה לו שדה והיה בה גל של צרורות עמד ומכרה לאחר, עמד אותו האיש שקנאה והעביר אותו הגל מתוכה ומצא תחתיו מים חיים, נטעה גפנים עשאה שורות שורות נטע בה כל מיני בשמים, נטע בה רמונים, העמידה על קנים, בנה מגדל בתוכה והושיב בתוכה שומר, כל מי שהיה עובר עליה היה משבחה, עבר עליה אותו האיש שמכרה ראה אותה מליאה כל טוב, אמר אוי לי שכך מכרתי, אוי לך שכך הוצאתי מידי, כך היו ישראל במצרים גל של צרורות שנאמר (שם) 'גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום' כיון שיצאו נעשו פרדס רמונים שנאמר 'שלחך פרדס רמונים'. ע"כ לשון המדרש. ונלמד מזה כי דייקא בעת שיצאו ישראל ממצרים אז הבין פרעה מעלת ישראל, וכן הוא בכל הדורות בכל מקומות מושבותיהם של בני ישראל, שבנ"י הם הפאר והיופי של כל מקום, ובהם תלויה ההצלחה של המקום ההוא, אמנם מעלתם ויופים של ישראל ניכר דוקא בעת 'שלחך' שהגוים שולחים אותם ומגרשים אותם, ואחר שהם מתגרשים הגוים אומרים 'אוי לי שכך מכרתי, אוי לי שכך הוצאתי ביד'.

ויש ללמוד מכך לקח טוב למה שעובר על עם ישראל עתה, שנשמעים בעולם קולות הגוים האומרים שיש מקום בארץ ישראל לשני עמים, ואין ארץ ישראל שייכת לבני ישראל בלבד. לעת כזאת יש לנו לזכור כי תכלית העולם הוא בעבור ישראל, והם היופי והפאר וההצלחה של כל הבריאה, וכל העולם נברא בעבור ישראל שנקראו ראשית. וארץ ישראל שהוא ארץ משובחת וארץ שבעת המינים וארץ זבת חלב ודבש הוא השורש והעיקר למתיקת כל הפירות שבכל העולם, ופירות החו"ל הם רק דמיון לפירות ארץ ישראל, ועיקר

מעלת הפירות הוא רק בארץ ישראל, ומעלת ארץ ישראל הוא בעת שישראל שרוים בה כי להם לבד ניתנה הארץ למורשה. ואם ידורו בני ישראל בארץ ישראל יבא מזה שפע רב והצלחה לכל העולם.

*

איתא מהחידושי הרי"ם זי"ע כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא במעשיו טובים וצריך להבין כי יש מציאות כזה שכל ישראל יעשו תשובה. ואמר על זה החידושי הרי"ם כי משיח יבא כשיחזרו הגוטע יודין (הצדיקים) בתשובה. ומדבריו למדנו כי עיקר ההכנה לביאת המשיח תלוי בבנ"י שיודעים את שמו יתברך ורצונו ומצוותיו. משא"כ אלו שנתרחקו ממקור מחצבתם אין הגאולה תלוי בהם.

איתא במדרש בפרשתנו (שמו"ר כד, ג) מה הצאן אפי' מחבלת את האילנות אין בעליה מעלין עליה, כך ישראל אע"פ שהן חוטאין הקב"ה נוהג בהן כצאן. והנה מה שהבעלים אינו מקפיד על הצאן זהו כשיש לו עדר של צאן וכל הצאן הולכים לדרכם, ומעט מן הצאן הולכים בצדי הדרכים ומשחיתים את האילנות אז אין הבעלים מקפיד על הצאן. וזהו לימוד נפלא למעלת האחדות עם בני ישראל כי כל זמן שבנ"י הם מאוחדים ועושים רצונו של מקום אז גם מעט הצאן שסוטים מדרך הישר אין הקב"ה מקפיד עליהם. וידוע כי הרה"ק בעל האמרי חיים מוויזניץ זי"ע כשהיה רואה מי שנתנמנם בשולחנו הטהור, היה אומר כי הנוסע ברכבת אף אם נרדם בנסיעתו הוא מגיע למחוז חפצו.

ובפרט תלוי הדבר באמונה, שכל מי שיש לו אמונה בביאת המשיח יזכה לשמוח בשמחתן של ישראל לעתיד לבא גם הוא לא היה ראוי מצד מעשיו לזכות לכך. ומבואר בהמדרש בפרשה זו (שמו"ר כג, ה) 'תשורי מראש אמנה' א"ר יוסטא הר הוא ושמו אמנה עד אותו ההר א"י ממנו ולהלן חו"ל. א"ר אלעזר ב"ר יוסי כשיגיעו הגליות לשם יהיו אומרים שירה לכך נאמר 'תשורי מראש אמנה'. ד"א תשורי מראש אמנה עתידין ישראל לומר שירה לע"ל שנאמר (תהלים צח) 'שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה' ובאיזה זכות אומרים ישראל שירה בזכות אברהם שהאמין בהקב"ה שנאמר (בראשית טו) 'והאמין בה' היא האמונה שישראל נוחלין בה ועליו הכתוב אומר (חבקוק ב) 'וצדיק באמונתו יחיה', הוי תשורי מראש אמנה וכו', ד"א תשורי מראש אמנה א"ר נחמיה לא זכו ישראל לומר שירה על הים אלא בזכות אמנה שנאמר ויאמן העם וכתוב ויאמינו בה'.

הרי שעיקר הדבר תלוי באמונה ומי שיש לו אמונה בהקב"ה יזכה לומר שירה לעתיד לבא בביאת המשיח. ויש להבין מה שנתנו חז"ל סימן שלפני ביאת המשיח נערים פני זקנים ילבינו (סוטה מט:) וצריך להבין למה נתנו סימן קשה כ"כ. ויש לפרש הדבר לשבח, כי יבא דור שהנערים יהיו גדולים בתורה ויר"ש וילבינו את הזקנים, שהזקנים יתביישו במעשיהם כלפי הנערים.

ובאופן אחר י"ל כי ילבינו הוא מלשון ליבון הלכה, שהבנים ילבינו את התורה של הזקנים כי בעת שיתקשו הזקנים בדברי תורה ישאלו לבניהם ובניהם יהיו גדולים בתורה ויפשטו את כל ספקותיהם.

איתא בגמרא (סנהדרין צז:): אמר רבי שמואל בר נחמני תיפח רוחן של מחשבי קיצין. ומספרים מעשה על אחד הצדיקים שנסע בדרך ולקח בנו הקטן עמו, וזמן קצר לאחר שיצאו לדרכם שאל הבן לאביו מתי נגיע למחוז חפצנו? וגער בו אביו ואמר לו למה תשאל שאלה טיפשית כזו, והרי עתה יצאנו. ולאחר שנסעו כמה ימים שמע הבן את אביו שואל את הבעל עגלה מתי נגיע העירה?, וענה לו הבעל עגלה כי בזמן קצר יבואו אל העיר. ושאל הבן את אביו למה זה בעת שאני שאלתי שאלה זו אמרת לי שהוא שאלה טיפשית ועתה אתה שאלה אותה שאלה? ואמר לו האב, מדוע זה לא תבין, אתה שאלת שאלה זו בעת שזה עתה יצאנו לדרכנו והיה עליך לדעת כי יעבור הרבה זמן עדי נגיע, אבל אני שאלת שאלה זו לאחר זמן רב, ואז יאה ויאה לשאול שאלה זו. ובזה אמרו הצדיקים כי לפנינו בעת שיצאו ישראל לגלות לא היה ראוי לחקור

מתי קץ הפלאות, אבל כעת שאנו נמצאים בגלות שני אלפים שנה יש לו לחקור מתי נבוא ונראה פני אלקים בארץ חיים.

ונסיים בברכה כי עתה שהחיינו והגיענו ליום הזה שהוא התחלה חדשה ושנה חדשה, הרי הזמן גרמא שנתברך כולנו בברכה שלימה, ויהיה לנו גוטע פירות וזיסע פירות (פירות טובים ומתוקים) ונראה נחת דקדושה מכל צאצאינו וצאצאי כל עמך בית ישראל, ונזכה לעלות לארץ ישראל לאכול מפריה ולשבוע מטובה. ונצא מכל הגליות גלות אדום וגלות אמעריקע, ונזכה להביא ביכורים להקב"ה, ונודה לשמו כי טוב כי לעולם חסדו בביאת המשיח בב"א.

*

איתא בספה"ק כי אילן החרוב שגדל ליד המערה שרשב"י היה טמון שם, בכל ערב שבת היה נהפך לתאנה. והתאנה הוא פרי מתוק שאיתא (ירושלמי תענית פרק ד הלכה ה) שמתיקות מרגלת הלשון לתורה.